

หนังสือรายยาวมหาเวสสันดรชาดก

1. ที่มาและประวัติการแต่ง

หนังสือมหาชาดกที่แปลในสมัยพระบรมไตรโลกนาถนั้น นับเป็นหนังสือมหาชาดกเล่มแรกในวรรณคดีไทย มีความมุ่งหมายเพื่อใช้สำหรับสวดในวันสำคัญทางพุทธศาสนา วิธีแตงนั้นยกคาถาภาษาบาลีไว้เป็นเบื้องต้นแล้วแปลเป็นภาษาไทย โดยแตงเป็นคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ เช่น

ยานี้

สาสินโหมหน	ภุกุวา
๐ อาสุรสองหลานเออย	ยอมเสวอยเคยสาลี
สุจิน์สูปเสจัน	
เนื้ออวคววแกงคี	มีรยั้งสิ่งกับาย
รุกขณลานี	ภุญชุนตา
ปางไปในครีมครุ	กินลุกชลุเพรางาย
กถิ กาทนุติ	ทารกา
สองราทารกชาย	หญิงจะจำท่ากลโค ¹

¹ มหาชาดิกำหลวง (พระนคร : สามเจริญพานิช, 2511) หน้า 76 (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางสำราญ วัฒนสุกุล ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัส-วิหาร วันที่ 2 เมษายน พุทธศักราช 2511).

ต่อมาสมัยพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 2163-2171) มีการแต่งภาพมหาชาติขึ้น ด้วยมุ่งหมายที่จะขยายความภาษาไทยให้ละเอียดลออ และในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ก็เกิดมหาชาติกลอนเทศน์หรือรายยาวมหาเวสสันดรชาดกขึ้นหลายสำนวน รายยาวมหาเวสสันดรชาดกมาได้รับการคัดเลือกลงพิมพ์ครั้งแรกสำหรับเป็นแบบเรียนของกรมศึกษาธิการ สมัยนั้น

ที่มาของหนังสือมหาชาติที่แปลเป็นภาษาไทยนั้นได้นำเนื้อความมาจากอรรถกถาชาดก มหานิบาต ซึ่งแต่งพรรณานำเนื้อความพิสดารเพิ่มเติมจากชาดกในพระไตรปิฎก ทำให้เป็นเรื่องราวสมบูรณ์ดังปรากฏ แทนที่จะมีแต่ตัวชาดกปรีชาวัตต์นั้นเท่านั้น

๒. ผู้แต่ง

ผู้แต่งรายยาวมหาเวสสันดรชาดก ตอนต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีด้วยกันหลายท่าน จึงปรากฏรายยาวมหาเวสสันดรชาดกหลายสำนวนต่าง ๆ กัน ส่วนหนึ่งที่กรมศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน) คัดเลือกแล้วมีผู้แต่ง 6 ท่าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชื่อกัณฑ์	ฉบับ	ผู้พิมพ์	ผู้ตรวจความ
ทศพร	ฉบับของพระเจ้าบรมวงศ์ เชอกรมพระนราธิป- ประพันธ์พงศ์	สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหา กรมสมเด็จพระปรมานุ- ชิตชิโนรส	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรินทร์
หิมพานต์	ฉบับของพระเจ้าบรมวงศ์ เชอกรมพระนราธิป- ประพันธ์พงศ์	สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหา กรมสมเด็จพระปรมานุ- ชิตชิโนรส	ขุนพิสดาสังฆกิจ (กว้าง)

ชื่อภัณฑ์	ต้นฉบับ	ผู้พิมพ์	ผู้ตรวจความ
ทานภัณฑ์	ฉบับของพระเจ้าบรมวงศ์ เธอ กรมพระนราธิปประ- พันธ์วงศ์	สำนักวัดถนน	ขุนพิสณฑ์สังฆกิจ (กว้าง)
วนประเวศน์	ฉบับของพระเจ้าบรมวงศ์ เธอ กรมพระสมมตอมร พันธุ์	พระบาทสมเด็จพระ- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์
ชูชก	ฉบับของพระเจ้าบรมวงศ์ เธอ กรมพระนราธิปประ- พันธ์วงศ์ แด่แท้ลเจตบุตร กรมพระสมมตอมรพันธุ์ทรง ประทาน	สำนักวัดสังข์กระจาย	กรมพระสมมตอมรพันธุ์ และขุนพิสณฑ์สังฆกิจ (กว้าง)
จุลพน	ฉบับของพระเจ้าบรมวงศ์ เธอ กรมพระสมมตอมร พันธุ์	พระบาทสมเด็จพระ- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์
มหาพน	ฉบับของพระเจ้าบรมวงศ์ เธอ กรมพระนราธิปประ- พันธ์วงศ์	พระเทพโมลี (กลิ่น)	หลวงพรหมาริบัติ (จัน)
กุมาร	" "	เจ้าพระยาพระคลัง (หน)	หลวงพรหมาริบัติ (จัน)
มัทรี	" "	" "	" "

ชื่อกัณฑ์	ตอนฉบับ	ผู้พิมพ์	ผู้ตรวจความ
สักรบรรพ	ฉบับของพระเจ้าบรมวงศ์ เชอกรมพระสมมตอมรพันธุ์	พระบาทสมเด็จพระ- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระเจ้าบรมวงศ์เชอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์
มหाराช	ฉบับหลวงในหอสมุดวชิร- ญาณ แยกแผลจัดพิมพ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ เชอ เจ้าฟ้ากรมพระ- นริศรานุวัดติวงศ์ทรง ประทาน	พระมหาสมณเจ้ากรม สมเด็จเจ้าพระปรมาภิธิ ธิโนรส	สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม พระยานริศรานุวัด ติวงศ์
ฉกษัตรีย์	ฉบับของหอสมุด วชิรญาณ	สมเด็จพระมหาสมณ- เจ้า กรมสมเด็จพระ- ปรมาภิธิธิโนรส	พระเจ้าบรมวงศ์เชอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์
นครกัณฑ์	ฉบับของหอสมุดวชิรญาณ แยกแผลสุกท้าย กรม พระสมมตอมรพันธุ์ทรง ประทานและสอบกับ ฉบับพระครูอุคมสังวร วัดพระเชตุพนทวย	สมเด็จพระมหาสมณ- เจ้า กรมสมเด็จพระ- ปรมาภิธิธิโนรส	พระเจ้าบรมวงศ์เชอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์

ที่มา มหาเวสสันดรชาดก, "คำนำ" (พิมพ์ครั้งที่ 4, โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, พระนคร : 2470), หน้า ฉ-ฅ.

3. ความมุ่งหมาย

คำนำของกรมศิลปากรในหนังสือมหาชาติคำหลวง กล่าวถึงมหาชาติกลอนเทศน์
ว่า

..... แยกภาษาไทยให้สั้นกว่าภาษาบาลีที่กล่าวมาแล้ว สำหรับ
พระเทศน์ ควบประสงค์จะให้มีทั้งภาษามคธ ทั้งภาษาไทย และให้จบทั้ง
13 กัณฑ์ ในวันเดียว เพื่อเป็นสวัสดิมงคลแก่การพิธี ควบเทศน์จึงใช้หนังสือ-
สือมหาชาติกลอนเทศน์กันแพร่หลายไปในพื้นเมืองยิ่งกว่าอย่างอื่น¹

ถ้าจะประมวลความมุ่งหมายของมหาชาติกลอนเทศน์ตามที่กล่าวมานั้นจะเห็นเป็น
3 ประการ คือ

1. ให้ได้ฟังคาถาภาษามคธซึ่งถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์
2. ให้ได้ฟังภาษาไทยเพื่อให้เข้าใจความทั้งหมด
3. ให้ใช้เวลาเทศน์ให้จบได้ภายใน 1 วัน ตามที่เชื่อกัน

4. รูปเรื่อง

รูปเรื่องของรายยาวมหาเวสสันดรชาดกแบ่งเป็น 13 กัณฑ์ มีเนื้อความโดยย่อ
ตามอรรถกถาดังนี้

¹ กรมศิลปากร, "คำนำ" มหาชาติคำหลวง (พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฏา,
2496). หน้า ช. (พิมพ์เป็นธรรมเนียมบรรณาธิการในการฉาบปกฉิม นายชิต นภาศัพท์ ณ สุสาน
หลวงวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 10 มกราคม พุทธศักราช 2497).

- ทศพร พระพุทธเจ้าเสด็จเมืองกบิลพัสดุ์ - ทรงแสดงปาฏิหาริย์ - เกิด
 ฝนโยกขรพรม - ครัสเทศนาเวสสันดรชาดก - บุพกรรมพระ-
 นางมดฺคี - พระนางมดฺคีเป็นชายาพระอินทร์ - พระอินทร์เตือน
 พระนางมดฺคีให้รับพร - พระนางมดฺคีขอพร 10 ประการก่อนจะ
 จุติจากสววรรคลงไปสู่โลกมนุษย์
- หิมพานต์ พระนางมดฺคีจุติได้เป็นมเหสีพระเจ้าสมุชชัย - พระโพนิตัวจุติมาเกิด
 เป็นพระเวสสันดร - ข้างปัจฉิมภาคเกิดประทับบุญ - พระเวส-
 สันดรประทานเครื่องประดับและคิจะให้ทานภายใน - พระเวสสันดร
 ได้พระนางมัทรีเป็นมเหสี - กำเนิดพระชาลีกัณหา - พวกกลิง
 ครุฑมาขอขางปัจฉิมภาค - พระเวสสันดรประทานขาง - ชาว
 ลีฬหุลพระเจ้าสมุชชัยให้ขับไลพระเวสสันดร - พระนางมัทรีขอกาม
 เสด็จและพรรณนาป่าหิมพานต์ให้พระเวสสันดรเกิดความยินดีในการ
 เดินป่า
- ทานกัณฑ์ พระนางมดฺคีเสด็จเยี่ยมพระเวสสันดร - พระนางมดฺคีทูลขอโทษ
 พระเวสสันดรต่อพระเจ้าสมุชชัยแต่ไม่สำเร็จ - พระเวสสันดร
 ประทานสัตตศกมหาทาน - พระเวสสันดรทูลลาพระชนกชนนี
 - พระเจ้าสมุชชัยทรงครวญถึงพระชาลีกัณหา - พระเวสสันดรสั่ง
 เมือง - เสด็จจากเมือง - ประทานขางมาและรถ
- วนประเวศน์ พระเวสสันดรเสด็จถึงเมืองเจตวัน - กษัตริย์เจตราชทูลเชิญ
 พระเวสสันดรให้ครองราชสมบัติ - พระเวสสันดรไม่ทรงรับ
 - กษัตริย์เจตราชพรรณนาทางไปเขาวงกต - พระเวสสันดรเสด็จ
 ไปเขาวงกต - พระเวสสันดร พระนางมัทรี และพระชาลีกัณหา
 ผนวชเป็นฤาษี

- ชูชก   กำเนิดพรหมณชูชก - ชูชกไถ่ นางอมิตตคา - พวกนางพรหมณี
 คานางอมิตตคา - นางอมิตตคาให้ชูชกไปหาพระเวสสันดรเพื่อหูล
 ขอสองกุมารมาไขทางทาส - ชูชกออกเดินทาง - ชูชกพบเจต
 บุตร - เจตบุตรชูชกจะมาชูชก แต่ชูชกกล้ามุสาวาทรอกตัวไปได้
- จุลพน   เจตบุตรพรรณนาทางที่จะไปเขาวงกต - เจตบุตรสั่งชูชกให้ไปถาม
 พระอัจจุตฤาณีขอไป
- มहाพน   ชูชกไปพบพระอัจจุตฤาณี - ชูชกกล่าวดวงอัจจุตฤาณี - อัจจุตฤาณี
 พรรณนาทางไปเขาวงกต
- กุมาร   ชูชกไปถึงเขาวงกตและค้างบนภูเขา - พระนางมัทรีฝัน - พระ
 เวสสันดรทำนายฝันพระนางมัทรีไปป่าหาลไม้ - ชูชกเฝ้าพระ
 เวสสันดรหูลขอพระชาลิกัมहा - พระชาลิกัมहाหนีไปซ่อนในสระบัว
 - พระเวสสันดรตรัสเรียกสองกุมารโดยพรรณนาความเปรียบเทียบ
 เรื่องโลกิยนาวาและโลกุทรนาวา - พระเวสสันดรประทานสอง
 กุมารแก่ชูชก - ชูชกทั้งสองกุมาร - ชูชกพาสองกุมารเดินทาง
 ออกจากป่า
- มัทรี   เทพบุตร 3 องค์ เนมิตเป็นสัตว์ร้ายขวางทางพระนางมัทรี
 - เกิดกลางแก่พระนางมัทรี - พระนางมัทรีทรงวิงวอนขอทางต่อ
 สัตว์ร้าย - พระนางมัทรีหูลถามพระเวสสันดรถึงสองกุมาร
 - พระเวสสันดรแกล้งพ้อพระมัทรี - พระมัทรีออกติดตามสอง
 กุมาร - พระมัทรีสลับ - พระเวสสันดรควง - พระเวสสัน
 ดรตรัสบอกความจริง - พระนางมัทรีอนุโมทนา
- สักรบรรพ   พระอินทร์แปลงเป็นพรหมณ์มาขอพระนางมัทรี - พระอินทร์
 ประทานพรแก่พระเวสสันดร

- มหาราช ชูชกพาสองกุมารไปถึงเซตุคร - พระเจ้าสุริยโชติสองกุมาร
- พระเจ้าสุริยชัยจักษวาทพิเตรียมไปรับพระเวสสันดร
- ฉกษัตริย์ พระชาลีนำกองทัพพระเจ้าสุริยชัยมาถึงสระมัจฉลินทร์ - พระเวสสันดร
และพระนางมัทรีหนีขึ้นไปบนเขา พระเจ้าสุริยชัยและพระนางมัจฉลินทร์
พระเวสสันดร - หกษัตริย์พบบันดาลลง - พระอินทร์บันดาลฝน
โบทกรพรพรต - ชาวสี่พีเชิญพระเวสสันดรกลับครองเมือง
- นครกัณฑ์ พระเวสสันดรและพระนางมัทรีลาผนวช - สัตว์ป่ากรวยถึงพระ-
เวสสันดร - หกษัตริย์ยกทัพกลับพระนคร

5. จำนวนคาถา จำนวนคาถาแต่ละกัณฑ์ต่างกัณฑ์ดังนี้

กัณฑ์ทศพรมี	19	คาถา	กัณฑ์พิมพานิมมี	134	คาถา
กัณฑ์ทานกัณฑ์	209	"	กัณฑ์วนประเวศนิมี	57	"
กัณฑ์ชูชกมี	79	"	กัณฑ์จุลพนมี	35	"
กัณฑ์มหาพนมี	80	"	กัณฑ์กุมารมี	101	"
กัณฑ์มัทรีมี	90	"	กัณฑ์สิกรบรรพมี	43	"
กัณฑ์มหาพนมี	69	"	กัณฑ์ฉกษัตริย์มี	36	"
กัณฑ์นครกัณฑ์	48	"	รวมทั้งสิ้น	1000	คาถา

6. การดำเนินเรื่อง เนื้อเรื่องทั้งหมดของมหาเวสสันดรชาดกซึ่งแบ่งเป็น 13 กัณฑ์
ดำเนินเรื่องเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ตั้งแต่เริ่มกัณฑ์ทศพรจนถึงพระเวสสันดรออกเดินป่าในกัณฑ์วนประเวศน์
- ตอนที่ 2 เรื่องของชูชกจนจบกัณฑ์มหาพน

ตอนที่ 3 ชุชกได้พบพระเวสสันดร ไศสวงกุมาร จนถึงพระอินทร์แปลงเป็นพราหมณ์ มาขอพระนางมัทรีในกัณฑ์สักรบรรพ

ตอนที่ 4 พระเจ้าสุชัยไศสวงกุมาร จนถึงทกษัตริย์เสด็จกลับพระนคร

ตอนที่ 1 เริ่มด้วยปรารภเหตุการณ์ในพุทธกาลอันเป็นลักษณะของอรรถกถาชาดก ทุกเรื่อง แล้วกล่าวถึงบุพกรรมนางมดฺดี ก่อนที่จะเป็นมเหสีพระเจ้าสุชัย ซึ่งนับว่าเป็น เรื่องไกลที่สุดก่อนจะดำเนินเรื่องต่อไป เมื่อพระนางมดฺดีได้มาเป็นพระมเหสีพระเจ้าสุชัย แล้วได้ประสูติพระโอรสผู้ทรงมีพระทัยมุ่งแต่จะบำเพ็ญทานบารมีสมตามพระพรที่พระนางขอ จากท้าวสักกะ กล่าวถึงช่วงปัจจุันาคมาเกิดคู่พระบารมี เมื่อพระเวสสันดรเจริญพระชนม์ แล้วได้ทรงอภิเษกกับพระนางมัทรี ต่อมาเมื่อพระโอรสชื่อชาลี พระธิดาชื่อกัณหาชินา

พระเวสสันดรเป็นตัวละครเอกที่แสดงพฤติกรรมเด่นที่สุด คือ "ให้" ตลอดเรื่อง ทรงตั้งพระทัยที่จะให้ทั้งพาหิรกทาน (ทานภายนอก) และอชิตติกทาน (ทานภายใน) หากมี ผู้ขอ แต่เรื่องเวสสันดรชาดกได้ทรงบำเพ็ญเพียงพาหิรกทาน เริ่มด้วยสิ่งที่อยู่ห่างที่สุดจน เข้ามาใกล้พระองค์ที่สุด คือได้ประทานช้างปัจจุันาคแก่พราหมณ์ 8 คน ซึ่งมาจากกฉิงครรัฐ เป็นเหตุให้ชาวสี่พีโกจรณแดน พวกนี้กราบทูลพระเจ้าสุชัยให้เนรเทศพระเวสสันดรไปอยู่เขา วงกต แต่ก่อนจะออกจากพระนครยังทรงบำเพ็ญสัตตกถมหาทานอีก เมื่อเสด็จออกจากเมือง แล้ว ได้ประทาน มา และราชรถ แก่พราหมณ์ พระองค์จึงต้องดำเนินด้วยพระบาทไปในป่า พระเวสสันดรทรงอุ้มพระชาลี พระนางมัทรีทรงอุ้มพระกัณหา เสด็จไปถึงเมืองเจตรัฐ เรื่อง ดำเนินมาถึงตอนนี้ พระเวสสันดรพระนางมัทรีและสองกุมารปราศจากเครื่องประกอบพระ- อีสริยยศใด ๆ แล้ว ทั้งสี่พระองค์ดำเนินไปถึงเขาวงกตและผนวชเป็นคาสทั้งหมก เหตุ- การณ์นี้จะเรียบร้อยจึงพักเรื่องไว้เพียงนี้ก่อน

ตอนที่ 2 กล่าวถึงชูชกตัวละครสำคัญอีกตัวหนึ่ง เข้ามามีบทบาททำให้เรื่องดำเนินไปสู่จุดเข้มข้น ชูชกเป็นพรานหมดเงา ราย ประกอบด้วยลักษณะบุรุษโทษ 18 ประการ¹ มีอาชีพขอลาน เมื่อได้เงินทองมากก็นำมาฝากพรานหมด 2 ตัวเมียคนหนึ่งไว้ พรานหมดนำทองของชูชกไปขายกินหมด ครั้นชูชกกลับมาทวงพรานหมดตัวเมียจึงยกนางอมิตตคาอุกสาว ซึ่งเริ่มรุ่นครุณีให้ชูชกไปแทนการชดใช้ทอง อมิตตคาไปอยู่กับชูชกก็เฝ้าปรนนิบัติชูชกตามหน้าที่ของภรรยาที่ดี แต่ถูกบรรดาพรานหมดในละแวกบ้านด่าว่าเยาะเย้ย เรื่องอมิตตคาได้สามีแก่ไม่คู่ควรกัน เป็นสาเหตุให้ชูชกต้องเอาใจนาง โดยจะไปขอสองกุมารมาเป็นทาสทำงานแทนอมิตตคา

ชูชกใช้เวลาเดินทางชานานกว่าจะถึงเขาวงกตต้องผ่าน "คาน" ถึง 2 แห่ง แห่งแรกชูชกพบเจตบุตรพรานป่าผู้ร้าย ชูชกก็แก้ไขเอาตัวรอดได้ด้วยความฉลาด แล้วเดินทางต่อไปถึงอาศรมของอัจฉฤตฤาษี ชูชกก็มุดผ่านไปได้อีก จนกระทั่งเดินทางมาถึงเขาวงกตและนอนพักเสียดินหนึ่ง

การเดินทางของชูชกในตอนนี้เป็นการเดินเรื่องไปสู่จุดสะเทือนใจ แต่กว่าจะถึงจุดดังกล่าวนี้ ชูชกต้องพบกับเจตบุตรพิงพรรณาจุลพน ท่อไปพบอัจฉฤตฤาษีพิงพรรณา มหาพน ครั้นไปถึงเขาวงกตยังนอนค้างเสียดินเพื่อรอให้พระนางมัทรีไปไว้ในเขาวงกต

¹ บุรุษโทษ 18 ประการ คือ

1. เท้าคดทุตะแดง	2. เล็บเนา	3. ปลิ้นองบ้อยยาน
4. รินฝีปากบนยาว	5. น้ำลายไหลยึก	6. เขี้ยวงอกออกเหมือนเขี้ยวหมู
7. จมูกหักฟูบ	8. ทองพลุกตั้งหมอบ	9. หลังค่อม
10. ตาข้างหนึ่งเล็กข้างหนึ่งใหญ่	11. หนวดแดง	12. ฌมบางเหลือือง
13. หนังขนเป็นเกลียวตัวคกกระ	14. ตาเหลือือง	15. คคสามแห่ง คือ สะเอว, หลังและคอ
16. ซากาง	17. เดินคังกฎะ กฏะ	18. ขนตามตัวยาวและหยาบ

การดำเนินเรื่องตอนนี้เป็นศิลปะการดึงดูคใจผู้อ่าน ผู้ฟัง ให้มีใจจดจ่อติดตามตอนสำคัญของเรื่องต่อไป ลักษณะเช่นนี้ปรากฏในวรรณคดีเรื่องอื่นบางเรื่อง เช่น ลิลิตพระลอ เมื่อพระลอเสด็จออกจากเมือง จุดสุดยอดคือการที่พระลอได้พบสองนาง แล้วเรื่องดำเนินไปจนเกิดเรื่องถึงจุดจบ แต่ก่อนจะถึงจุดนั้นมีเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ ปรากฏ คือ เสี่ยงน้ำตามโก และบทของสี่พี่เลี้ยง ส่วนเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน ตอนพลายงามกับขุนแผนยกทัพไปเชียงใหม่ผ่านเมืองพิจิตร ออกจากพิจิตรและสวรรคโลก มีบทชมธรรมชาติอย่างไพเราะมาก มีความยาวถึง 90 คำกลอน

ตอนที่ 3 เรื่องดำเนินมาถึงจุดสำคัญ กล่าวถึงพระนางมัทรีฝันร้ายเป็นกลาง หลังจากหลีกจากสองกุมารควยความเป็นห่วงอย่างยิ่งแล้ว ก็เข้าป่าหาผลไม้ตามปกติ ฝ่ายชูชกก็เข้าพบพระเวสสันดรทูลขอสองกุมาร สองกุมารคร่ำครวญเป็นที่น่าเวทนา ในที่สุดชูชกพาสองกุมารไปได้ กล่าวถึงพระนางมัทรีถูกสัตว์ร้ายนอนขวางทางจึงกลับตอนพลบค่ำ เมื่อไม่พบสองกุมารก็ทรงตามหา และรำไห่อย่างน่าสงสาร จนถึงวิสาขบูชา เมื่อฟื้นขึ้นพระเวสสันดรตรัสบอกความจริง ก็ชวนกันนอนโมทนาปิยบุตรทาน แต่พาหิรกทานของพระเวสสันดรยังไม่หมด ไค้ทรงบำเพ็ญอีกเมื่อท้าวสักกะแปลงเป็นพราหมณ์มาขอพระนางมัทรี พระเวสสันดรก็ประทานพระนางแก่พราหมณ์แปลงท้าวสักกะจึงแสดงพระองค์ จากนั้นพระเวสสันดรทรงขอพร 8 ประการ คือ

1. ขอให้พระเจ้าสวชัยและชาวสี่พันกึ่งในความประพฤติของพระองค์ และเชิญเสด็จกลับเมือง
2. ขอย่าให้พระองค์พอพระทัยที่จะฆ่าใคร แม้แต่ผู้ที่ได้รับโทษถึงตาย แต่ขอให้พระองค์มีพระปัญญาหาอุบายอันเหมาะสมแก้ไขคนโทษนั้น
3. ขอให้พระองค์มีพระเมตตากรุณา เป็นที่พึ่งที่รักแก่ทุกคน

4. ขอให้พี่ชายของค์เกี่ยว ถึงจะมีหญิงเป็นที่รักหลายคน ก็อย่าให้ลูกแก่นางา เกิดหุจริตผิดไปเพราะสตรีใดเลย
5. ขอให้พระโอรสสืบราชสันตติวงศ์และให้พระโอรสได้มีและเป็น เช่นประสงค์ มีพระชนม์ยืนนานได้แผ่นดินอยู่ในอำนาจด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ
6. ขอให้หนีพิพาทหารปรากฏขึ้นในเวลาดวงอาทิตย์อุทัย สมตามพระประสงค์ใน เมื่อจะทรงบำเพ็ญทาน
7. เมื่อพระองค์ได้ประทานทานไปมากมายเป็นเวลานานเท่าใดก็ดี ขอทรัพย์ที่ให้นั้นอย่าหมดไป เมื่อให้แล้วอย่ามีพระทัยเสียคาบโหม่นสิ้นในทรัพย์นั้น ๆ เลย
8. เมื่อสิ้นพระชนม์ขอให้พระองค์ไปสู่สวรรค์ และให้ได้บำเพ็ญพระบารมี พิเศษสุขยก อยากลับลดถอยลงมาเลย

ตอนที่ 4 ชูชกพาสองกุมารหลงเข้าเมืองเชตุคร พระเจ้าสมุชชัยทรงโธสองกุมาร แล้วเตรียมจัดทัพไปรับพระเวสสันดร ขณะนั้นพราหมณ์ 8 คน นำช้างปัจจัยนาคมาคืน เพราะบ้านเมืองอุดมสมบูรณ์แล้ว เมื่อชบวนทัพไปถึงอาศรม กษัตริย์ทั้งหกทรงพบกันต่างปริเวทนา จนถึงวิสัยผู้ พระอินทร์บันดาลให้ฝนโยกขรพรรมตก การดำเนินเรื่องตอนนี้ได้คลี่คลายไปสู่ความสุขสงบ หลังจากพระเวสสันดร พระนางมัทรี และกัณหาชาติ ได้มัจฉความทุกข์ยากในป่า กษัตริย์ทั้งหกเสด็จกลับพระนคร พระเวสสันดรได้ครองราชสมบัติ ทรงคำนวณเวลาซึ่งล่วงไปในการนี้ได้ 9 เดือน 15 วัน ในตอนท้าย พรรณนาพระภุษาและเครื่องทรง และประชุมชาดก

จะเห็นว่าการบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรสูงขึ้นเป็นลำดับ เรื่องได้ดำเนินไปสูงสุดในตอนที่สาม และคลี่คลายความสะเทือนอารมณ์จนสงบในตอนที่สุด เรื่องดำเนินไปเป็นลำดับ ประกอบถ้อยคำพรรณนาอย่างไพเราะกินใจและแยบคาย จึงเร้าอารมณ์และให้ความเพลิดเพลินตลอดเรื่อง

7. รูปแบบ

รูปแบบของคำประพันธ์เป็นร้อยยาวตลอดเรื่อง มีคำประพันธ์ของวรรคคล้ายร้อย
โบราณ เช่น คอนซุกชอมแซมเรือน และตอนพระเจ้าสุญชัยจักทัฬ พระยาอุปกิตศิลปสาร
ได้อธิบายลักษณะร้อยยาวไว้ว่า

ร้อยยาวคือร้อยซึ่งท่านนิยมสัมผัสส่งท้ายวรรคและรับต้นวรรค คำใด ๆ
ก็ได้ เป็นสัมผัสเชื่อมกันไปเช่นนี้จนจบ ส่วนวรรคยুক্তเช่นเอกรับเอก โท
รับโท ฯลฯ ท่านก็นิยมด้วย แต่ไม่เคร่งครัดอย่างร้อยอื่น ๆ และร้อยยาว
นี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับร้อยโบราณมาก แต่ร้อยโบราณนั้นท่านแต่งเข้ากับ
โคลงสุภาพทั้งหลายมีกำหนดคำในวรรคหนึ่ง ๆ ไว้ชัดเจน และมีสัมผัสและ
วรรคยুক্তถูกต้อง ส่วนร้อยยาวนั้นเป็นคำกานท์ ซึ่งท่านไขรองและแต่งเป็น
คำสวดเรื่องต่าง ๆ เพื่ออ่านสูกันฟังอย่างคำร้องเพลง หรือคำกล่อมลูกเป็นต้น
แต่เพราะเขาใช้สัมผัสแบบร้อยคังกล่าว จึงต้องนับเข้าในร้อยยาว ส่วนคำ
ในวรรคหนึ่ง ๆ จะใช้ 5-6 คำ หรือ 6-7 คำ หรือมากกว่านั้นก็ได้ แล้วแต่
จะเหมาะ แม้สัมผัสก็ไม่เที่ยงจะรับที่ไหนก็ได้ เป็นแต่ให้ทางสัมผัสส่งต่อไปยิ่ง
มากยิ่งดี แต่ส่งกับรับจะเป็นคำเดียวรวมกันไม่ได้¹

ดังนั้นร้อยยาววรรคหนึ่ง ๆ จะมีจำนวนคำไม่เท่ากัน อาจมีได้ตั้งแต่ 2 คำ ถึง
18 คำ เช่น

00000 000000 00000000 00000000000000 ฯลฯ

¹ พระยาอุปกิตศิลปสาร, หลักภาษาไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2515), หน้า 422.

ตัวอย่าง "ยิ่งเที่ยวมันยิ่งได้ ยิ่งไปมันก็ยิ่งเพลิน เกินกำหนดคานแล้วไม่กลับมาก
 ค่ำ พร่าหมอนกุลั ส่วนตระกูลพร่าหมอนทั้งสองที่รับรองของฝากของออเพา..."¹

ในบางตอนมีลักษณะของรายคล้ายกลบท เช่น ตอนชุกชอมบ้าน ว่า "เกาคร่า
 คราชวนโซเซ ออนโอเอเอียงโอนเอน กลัวจะวาคร้าเครนครั้นโครมลง"² และใน
 บางตอนก็เห็นได้ว่า คล้ายกลบทชนิดที่เรียกว่า คุณบท³ เช่น "เรียนเชิงสูรขุนสาร
 รานบาแห่งแรงบดอย รอยคชหนวีรขันทนา"⁴

ความยาวของรายแต่ละบทไม่จำกัด สุกแต่จะจบความเมื่อใด เมื่อจบบท
 หนึ่งหรือตอนหนึ่ง ๆ ต้องมีสร้อยคำลงท้าย เช่น นั้นแล, โนนเด็ก, นี้แล้วแล, นี้เด็ก
 และ นั้นเด็ก เป็นต้น ที่ใช้มากคือ "นั้นแล"

8. เพลงประจำกัณฑ์

เมื่อมีพิธีเทศน์มหาชาติตามวัดต่าง ๆ นอกจากจะจัดเตรียมตกแต่งสถานที่ให้มี
 บรรยากาศเหมาะสมกับเรื่องตามที่กล่าวไปแล้วนั้น ยังต้องเตรียมวงพิณพาทย์เพื่อบรรเลง
 เพลง เมื่อพระเทศน์จบกัณฑ์หนึ่ง ๆ ตามความเหมาะสม เพลงพิณพาทย์ประจำกัณฑ์ท่าน
 กำหนดไว้ดังนี้

¹ มหาเวสสันดรชาดก, หน้า 135.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 164.

³ ดูตัวอย่างกลบทชนิดนี้จากชุมนุมคำรากลอนฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ,
 หน้า 183.

⁴ มหาเวสสันดรชาดก, หน้า 369.

เพลงพิณพาทย์ประจำกัณฑ์
(แบบอย่างหลวง)
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ประทาน

กัณฑ์	ทศพร	เพลง	สาธุการ
"	หิมพานต์	"	ดวงพระชาติ
"	ทานกัณฑ์	"	พระยาโศก
"	วนประเวศน์	"	พระยาเกิน
"	ชูชก	"	เซนเหล่า
"	จุลพน	"	คุกพาทย์
"	มหาพน	"	เชิดกลอง
"	กุมาร	"	โศกเชิดฉิ่ง
"	มัทรี	"	ทะยอยโศก
"	สักกรบรรพ	"	กลม
"	มหาราช	"	กรรวานอก
"	ฉกษัตริย์	"	ตระนอน
"	นครกัณฑ์	"	กลองโยน ¹

¹ "เพลงพิณพาทย์ประจำกัณฑ์" มหาเวสสันดรชาดก (พิมพ์ครั้งที่ 4, พระนคร : ร.พ.บำรุงนุกุลกิจ, 2470), หน้า ๘.

9. รสทางวรรณคดี

หนังสือวรรณคดีไม่ว่าจะแต่งเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดอารมณ์ต่าง ๆ แก่ผู้อ่านผู้ฟัง อารมณ์นั้น ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามท้องเรื่องและภาพพจน์ วรรณคดีที่สำคัญ ๆ ที่นิยมกันว่าคตินั้นอาจให้อารมณ์หรือ "รส" ทางวรรณคดีได้ถึง 9 รส เรื่องมหาเวสสันดรชาดก ร่ายยาวนี้เป็นหนังสือแต่งก็ประกอบด้วยรสวรรณคดีครบทั้ง 9 รส คือ

1. ศฤงคารรส หมายถึงรสแห่งความรัก ได้แก่การแสดงความรักระหว่างบิคา กับบุตร ระหว่างสามีกับภรรยา เช่นการแสดงความรักของพระนางมัทรีต่อพระเวสสันดร

...เนส ชุมโม อย่างธรรมเนียมที่ไหนพระพุทธเจ้าข้า กษัตริย์นี้หรือว่าจะเสด็จพระองค์เที่ยวครั้งนี้เล่า ถึงพระรมเกล้าปกเกล้าเสด็จจรุเสโสโรสุริยวงศ์ จะบุกป่าฝ่าดงไปแห่งใด ข้าพระบาทจะตามเสด็จไปไม่ขออยู่ จะเอาชีวิตและกายนี้สูสสนองพระองค์กว่าจะสิ้นบุญขามัทรี ที่จะละพระสวามีนั้นหามิได้ แม้จะตกโรแสนกันดาร จะบริโภคมูลผลอาหารต่างโภชนา ก็จะไม่ทรนทานหามาปฏิบัติพระองค์ ถึงแม้มาตรจะปลดปลงก็มีไฉนคิดจะเอาชีวิตนี้เป็นเกือกทองฉลองพระบาท...¹

2. หัสสรส หมายถึงรสแห่งความขบขัน เช่นตอนชุกพบชาวเมืองเซตุครชู่จะ
ท้าวบาย

...จึงรองว่าสาเฮยออเจ้าจักกันเข้ามาที่คี่คี่ จะเล่นกันทางกระบองกระบี่คี่ไม้สั้นไม้ยาว หรือจะซักซอมสามสาวสอบกันด้วยมวยหมัด อันถนัดถึงแก่กั๊กกั๊กหักกันลงแก่สีกั๊ก หรือจะเล่นกันทางเสโลโลหักคี่คาบเคียวคี่มึงเข้ามา แต่

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

อายปากนั้นกลัวว่าไม่กลัว แต่อายใจนั้นระริว ๆ ตัวก็สั่นอยู่จริง ๆ อายตื่น
 พาวังวังไม่อยู่ เขาก็คอยคะเนคเคินชะไขว้เขวี่ย คะเนคเคินเสียพอ
 หมายมั่น เขาก็วิ่งพลาตผละพลาตลัน ผละผลุนผลุกออกวงนอก ผินหน้ามา
 แล้วก็แลบลิ้นหลอก บอกว่ากูชักร้านอยู่ เขาก็แลนไลสะพรั้งพรัพรวคเคี้ยวก็
 เขาป่า...¹

3. กรุณารส คือ รสสงสาร เช่นตอนสองกุมารอ่อนวอนพระเวสสันดร ตอน
 พระนางมัทรีครวญหาสองกุมารเป็นต้น ดังตัวอย่าง

...เตกุมาร่า ควรจะสงสารเอ๋ย คอยสองครุณทรามรักน้อย ๆ หึงคู้พิศ
 แลดูหน้ากันแล้วก็คงแจะร้องไห้ น้ำพระอัสสุชลนัยน์เธอไหลลงหลัง ๆ ตก
 ทองหลังพระบาทพระบรมราชาณี ผลคูปทุม วยี คงกลีบบุษยามาลีปทุมเพศมา
 เคียงสองรองรับน้ำพระชลเนทรพระลูกทาวเธอไว้ ส่วนสมเค็จพระนราธิป
 ไตยพิสุทธชินวงศ์ ท้าวเธอก็พลอยทรงพระกรรแสงไห้ จนพระอัสสุชลนัยน์
 ไหลลงริน ๆ โขมพระพิกตร ตกทองพระปฤษฎางค์ พระลูกรักทั้งสอง...²

4. รุทธรส คือรสแห่งความโกรธ คือผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความรู้สึกโกรธหรือแค้น
 เคืองตามเรื่องหัตถอนาน เช่น ตอนชุกชีสองกุมาร เป็นต้น ดังคำพรรณนาว่า "อันว่าเขา
 ขรธาธิชาชาติเมื่อไ้รับพระราชทานสองกุมารไ้แล้ว เขาใจแฉลว้ก็ฉลลากกระชากสองกุมาร

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 171.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 256.

มา เอกโต พุทธิตุวา ผูกพันพระพี่น้องสองกระแสนเข้าไ้หม่นกับมือ ปลายเชือกข้างหนึ่งนั้น
ถือตามคีตองสองบังอรมาคอบหน้าสมเด็จพระบิดาไม่ปราณี" 1

...เมื่อซุกพุดณาจารย์พาสองกุมารมาเต็มพัก ถึงทางทะกุกตะกักก่อนศิลา
เขาชรธาเดินทะลุทะลาคเห็บยบพลาตมดลึง เกรือเดาสะคงหลุคออกจาก
ขอพระกร สองบังอรก็วิ่งมาสู่สำนักพระบิดา เขาชรธาฉายไคเรียวไมไคขบพัน
นุคลากกระชากวันทวยโทโส อากทุณนุโต เสมือนหนึ่งจะเชือกเนื้อหนึ่งกิน
เสียบทั้งเป็นเห็นเวทนา เขาฉุดครวพาลากสำรอกซ...คาแกกัเหลือยวมาคี
พระชาติเข้ากำผาง แลวกัเหลือยวมาคีนางกัณหาไหรองอยู่... 2

5. วีรรส หมายถึงรสแห่งความกล้าฮึกเหิม เมื่ออ่านอ่านถึงตอนที่ขั้วบุษยามณ
จะเกิดอารมณ์กั๊งกล่าว เช่น ความกล้าหาญของมัทรีที่ไม่ขอทอศอความลำบากในป่า จะขอ
ติดตามพระเวสสันดรไป และตอนพระเวสสันดรตรัสกับอำมาตย์ว่า

...ก็ เม พาทิรกั ธนั อยวาวาแต่เสวตคชาพาทิรกาทวนอันยอคยากที่จะ
ยกให้ ถาและมียาจกผู้ใด ๆ จะปรารณาซึ่งพาหาเหตุขันนเนตรทั้งคู้ เรา
ก็อาจจะเชือกชอกบรจาคให้เป็นทาน จะแลกพระโพธิญาณในเบ็องหนา
อยวาวาแต่จะตองบัพพาชนึบกรรมทำโทษ ถึงไฟรฟ้าเขาจะพิโรชรอนราน
ประหารชีวิต เรากัมิได้คึคยอทอที่จะบ่าเพ็ญทาน... 3

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 260.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 269

3 เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

6. ภาษานกรส หมายถึงรสแห่งความหวาดกลัว สยดสยอง เช่นตอนชุกเดิน
 ทางมาถึงบริเวณพระอาศรมพระเวสสันดรเป็นเวลาใกล้ค่ำ บรรยากาศยามเย็นและสิ่งแวดล้อม
 ล้อมทำให้น่ากลัวอย่างยิ่ง ความว่า "ฝูงทิวากรก็รอนรับเขารังเรียง ไคยีนเสียงผีป่าโป่ง
 โป่ง เบิ่งกุกองร้องกระหิม ฌีวีพิมฟังชนพอง เสียงชะนีร้องอยู่โหวยโวยโวยวิเวก ะหวม
 ออก พร่าหมณกัหุคขึ้นตีนตกตะลึงนั้" ¹

7. วิภังกรส คือรสเกลียดหรือน่าขยะแขยง เช่นตอนนางพรหมณีกล่าวถึง
 ความน่าเกลียดของชุกให้นางอมิตตคาฟังว่า

เออ ก็ความยีนคีนนั้นมันจะมีมาแต่ไหน เพราะอายัวผีเจ้าจัญไรรูปร่างดัง
 เคนหา... ถ้าอายเจ้าจะพูดจะจาเยาะเย้ยหยอกกันเล่น เห็นก็ไม่เหมือนเขา
 ที่หนุ่ม ๆ ชคฺฉิต ปิ น โสคติ ถ้าอเจ้าจะอาปากออกพูดนั้นมันเหม็นฟุ้งทั้งพัน
 ฟางก็ห่างหักเห็นเวทนา... แม่จะมาขึ้นแค้นอยู่กับอายโหนเจ้าทุกขเวทนา...
 อ่างเจ้าแกกากกลีเกาะกลาง ²

8. อัปภุตรส คือรสที่ทำให้สัจจรรยใจ หรือตื่นเต้น เช่นเรื่องฝนโบกขรพรรษ
 ในกัณฑ์ทศพร ว่า

ขณะนั้นมหาเมฆอันใหญ่ต้งขึ้นมา ยังท้อธาราหาฝนโบกขรพรรษาให้ไว้คณา
 การเป็นท้อธารไหลไป สีนํ้านั้นแดงใสบริสุทธิ์ แม้วานมนุษย์หญิงชายผู้ใด

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 229.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 148-149.

ปรารถนาจะมีให้ถูกต้องกายแห่งตน แม้มารทวาแก่ชุมชนก็มีไคซุมไปคายน้ำ
นามหัตถ์จรรบี ตกลงแล้วก็ไหลลื่นสนั่นไปไคพันพสุธา ¹

และตอนสองกุมารพบพระนางมัทรีพระราชมารดา มีคำพรรณนาให้รู้อัจฉรรบว่า
"ส่วนสองกุมารากิ่งเงาอกพระชนนี สามกษัตริย์ก็ทรงพระไต่กีราพันพิลาป จนถึงวิสัยผู้ภาพ
สลบลง คุนิกนำพิทวงสังเวช ชีรชวรา อันว่ากระแสดวงเรศชีโรทก ก็ไหลตกออกจากพระ-
เต้าเข้าในคลองพระโอษฐ์สองกุมาร" ²

9. สันทรส คือรสแห่งความสงบระงับ เบือกเป็นแห่งจิต เมื่อเหตุการณร้าย
หรืออุปสรรคมาวนพันไป เช่นตอนทกษัตริย์พบกันแล้ว พระเวสสันดรได้กลับขึ้นครองราช
สมบัติตามเดิม หรือตอนพระเอื้อสสันดรทรงบริจาคทานอันยอดเยี่ยมก็มีพระทัยโสมนัส เช่น เมื่อ
บริจาคสองกุมาร ว่า "จึงเอาพระปัญญาวินิจฉัยเข้ามาชมโศก ว่าบุตรวิโยคทั้งนี้ บังเกิด
มีเพราะความรัก จำจะเอาอุเบกขาเข้ามาประหารหทัยให้เสื่อมหาย ท้าวเธออดดีสุขเกษม
เปรมสบาย พระกายก็ใสสด คังพระจันทร์ทรงกลดคนใด" ³

สันทรสมักปรากฏเด่นชัดในจิตใจของพระเวสสันดรหลังจากบำเพ็ญทานเสมอ เช่นตอน
บำเพ็ญสัตตศกมหาทานก็มีความพรรณนาว่า "ปางเมื่อพระจอมประชามหาเวสสันดรคิลิก
เธอหิบบกสัตตศกมหาทานแล้วพระทัยท้าวเธอผ่องแผ้วชื่นบาน คอทานบารมีแห่งหนอพระ-
ชินสีห์นั้นแล" ⁴

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4-5.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 388.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 273.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

ในแง่วรรณคดี ร่ายยาวมหาเวศสันดรชาดกฉบับนี้ ให้ความเพลิดเพลินและให้รสทางวรรณคดีครบทั้ง 9 รส นับว่าเป็นวรรณคดีชิ้นเอกเช่นเดียวกับวรรณคดียอดเยี่ยมเรื่องอื่น ๆ ที่ได้รับการยกย่องจนแพร่หลาย มี ชูชว่าง-ชูชง แนน พระอภัยมณี ลิลิตพระลอ เป็นอาทิ ส่วนในแง่ของสังคมและวัฒนธรรมไทยนั้น ร่ายยาวเรื่องนี้ได้สะท้อนลักษณะวัฒนธรรมของไทยได้มากพอสมควร ทั้งลักษณะวัฒนธรรมและสังคมบางประการของเรื่องก็สอดคล้องกับลักษณะสังคมไทย คงจะได้อรรถาธิบายถึงในบทต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย